

Štefanovičová, Tatiana

Jubileum PhDr. Alojza Habovštiaka, CSc.

Archaeologia historica. 1992, vol. 17, iss. [1], pp. 462-463

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/140016>

Access Date: 20. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Dňa 9. mája 1992 sa dožíva 60 rokov dr. Alojz Habovštiak, CSc., popredný slovenský bádateľ na poli stredovekej archeológie. Rodák z Oravy, krásneho ale chudobného kúta Slovenska, dostal do vienka vlastností ktoré Oravcom umožnili v ťažkých podmienkach prežiť — usilovnosť a húževnatosť. Narodil sa v Krivej, okr. Dolný Kubín, kde ukončil aj stredoškolské štúdiá. Po maturite študoval na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave najprv kombináciu archívnictvo—história, ktorú v priebehu štúdiá zmenil na archeológia—história. Odbor archívnictva mu však aj naďalej ostal blízky a táto šťastná kombinácia s archeológiou mu umožnila venovať sa celou intenzitou novovznikajúcej stredovekej archeológii.

Archeológia na Slovensku sa totiž až do 50-tych rokov zameriavala predovšetkým na bádanie o praveku a období počiatkov slovanského osídlenia. Prehľadné práce J. Elsnera končili 12. storočím, pričom posledné dve storočia boli venované prevažne len výsledkom výskumu pohrebísk. Postupne však nielen pribúdali nové stredoveké nálezy, ktoré skúmali a publikovali najmä V. Budinský-Kručka a E. Kraskovská, ale stále viac sa ukazovala nevyhnutnosť bádania o stredovekej materiálnej kultúre ako doplnujúcej a konfrontačnej súčasť dejín stredoveku. S plnou vervou sa do výskumov stredovekých lokalít a ich teoretického hodnotenia pustil na začiatku 50-tych rokov B. Polla a o nedlho sa popri ňom plne začal stredovekej archeológii venovať A. Habovštiak.

Svoju výskumnú a vedeckú prácu začal ako pracovník Archeologického ústavu SAV v Nitre, kde nastúpil v roku 1957, po skončení štúdiá. Počas dvanásťročného pôsobenia v Archeologickom ústave viedol terénne výskumy na mnohých lokalitách. K najdôležitejším patrili Bohatá, Levice-Bratka, Milanovce, Kostolany pod Tribečom, Podhorany-Sokolníky, všetky zamerané na výskum stredovekého vidieckeho prostredia, ktoré bolo z tohto pohľadu dovtedy prakticky neznáme. Ťažiskom týchto terénnych výskumov boli často dedinské kostoly, a tak prispel jubilant podstatnou mierou aj k poznaniu našej románskej architektúry (Príspevok k poznaniu našej nížinnej dediny v XI.—XIII. storočí, Slov. arch. 9, 1961; Príspevok stredovekej archeológie k štúdiu románskych tehlových stavieb na Slovensku, Sborník Čs. spol. arch. pri ČSAV 1, Brno 1961). Snaha riešiť problematiku vidieckeho osídlenia v určitých regiónoch viedla jubilanta k spracovaniu osídlenia Tekovskej župy, pri čom mohol uplatniť vzácné spojenie znalosti archívneho aj archeologického bádania (Stredoveké zaniknuté sídliská ako predmet historickoarcheologického výskumu, Slov. arch. 21, 1973).

V roku 1969 nastúpil A. Habovštiak na nové pracovisko, do Slovenského národného múzea v Bratislave. Stal sa riaditeľom Archeologického ústavu tohoto múzea a od roku 1978 zastával jedenásť rokov funkciu riaditeľa celého Slovenského národného múzea. Organizačná práca mu nedovoľovala naplno sa venovať výskumnej a vedeckej práci, no napriek tomu si aj na túto vedel nájsť čas, pretože tvorila vždy vlastnú náplň jeho života. Preto aj naďalej viedol terénny výskum na významnom hradisku v Bíni, v kláštore v Hronskom Beňadiku a na neďalekom slovenskom hradisku. Venoval pozornosť aj neobyčajnému zoskupeniu včasnostredovekých forifikácií v tejto časti Pohronia, nazývanej Slovenskou bránou. V súvislosti s výskumom vidieckeho osídlenia venoval pozornosť aj sídlam vidieckej šľachty (Stredoveké hrádky na Slovensku, Vlast. čas. 21, 1972). Zhrnutie poznatkov stredovekého bádania prináša jeho štúdiá „Archeologický výskum stredovekého obdobia na Slovensku“ (Slov. arch. 19, 1971).

Ťažisko jeho práce ostávalo však aj naďalej v bádani o stredovekej dedine, čo

po dílečích štúdiách predstavil verejnosti v monografii „Stredoveká dedina na Slovensku“ (Bratislava, Obzor 1985). Táto zrelá práca, ktorá vychádza z bohatého materiálu vlastných výskumov a skúseností autora ako aj z výskumov ďalších bádateľov, priniesla prvú syntézu o bádaní stredovekej dediny na Slovensku, jej vývoji, príčinách zanikania a mnohých ďalších otázkach. Vyplnila tak výrazne citeľnú medzeru v slovenskej historiografii o stredovekej dedine.

A. Habovštiak našťastie nepovažuje svoju činnosť touto prácou za ukončenú, ale venuje sa s rovnakým zaujatím aj naďalej ako terénnym výskumom, tak aj ich teoretickému spracovaniu, ako sme sa mohli presvedčiť aj na poslednej konferencii stredovekej archeológie v Děčine 1991.

Preto mu pri príležitosti jeho životného jubilea prajeme z celého srdca veľa zdravia, šťastia a osobnej spokojnosti, ako aj veľa ďalších pracovných úspechov, ktorými môže pri svojich širokých skúsenostiach v budúcnosti ešte podstatne obohatiť naše poznanie. Ad multos annos!

TATIANA ŠTEFANOVIČOVÁ

Jubileum doc. PhDr. Miroslava Richtera, DrSc.

Dne 29. 5. 1992 se dožívá šedesátiky doc. dr. Miroslav Richter, osobnosť stojící u zrodu české archeologie středověku a ovlivňující po čtyřech desítky let velmi výrazně vývoj tohoto oboru.

Rodák z Děčína-Starého Města prožil svá středoškolská léta v Hradci Králové, kam se jeho rodiče vrátili z českého pohraničí po tragických událostech podzimu 1938. Musel se však vyrovnat i s první vážnou životní zkouškou, kterou byl útok zákeřné obrny. Po absolvování hradeckého gymnázia byl v roce 1952 přijat ke studiu na filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde prošel nejen semináři prof. J. Filipa a prof. J. Eisnera, ale vzhledem ke svému hlubokému zájmu o problematiku středověku také historickým seminářem F. Grause. Studium ukončil sice v roce 1957, ale od roku 1953 vedl tehdy zcela ojedinělý výzkum zaniklého středověkého sídliště na Hradištku u Davle, nejprve jako pracovník Městského muzea v Praze (zde se setkal s B. Soudským, již tehdy vynikající postavou české prehistorie), od roku 1955 pak jako spolupracovník oddělení středověku Archeologického ústavu. Tady se jeho vedoucím a učitelem stal I. Borkovský.

Výzkum na Hradištku, ukončený po řadě sezón v roce 1964 a završený teprve publikací monografie v roce 1982 [bibliografie prací M. Richtera je součástí připomenutí jeho jubilea v Archeologických rozhledech], předurčil hlavní směr zájmu mladého badatele, který se stal průkopníkem archeologického studia problematiky středověkých měst. Nejprve však bylo třeba konstituovat samotné základy nově vznikajícího oboru, vytyčit jeho teoretické cíle, vypracovat potřebnou metodiku a alespoň základní chronologické schéma pro nálezy středověké hmotné kultury, zejména keramiky, které by umožnilo alespoň rámcové datování náleзовých souborů. Ve středověkém oddělení se tehdy sešel M. Richter se svým vrstevníkem Z. Smetánkou. Od prvních diskusí, zejména na pracovních setkáních archeologů v Liblicích, přes sérii studií, napsaných M. Richterem samostatně (o nejstarší polévané keramice, o gotických klířích s kosočtverečnou hlavicí, o středověkých vážkách), nebo společně se Z. Smetánkou (problematika nejstarší červeně malované keramiky a především základní příspěvky k metodice studia středověké keramiky) se vlně nit až k vydání korpusu české středověké keramiky datované mincemi v roce 1976, který M. Richter zpracoval s P. Radoměřským. Všechny zmíněné práce M. Richtera pozná čtenář podle nezaměnitelného rukopisu. Charakterizuje ho stručnost až lapi-